

บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาการเมืองไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2564

The Roles of the Constitutional Court and The Political Development of Thailand from 1997 to 2021

วิรัช ศรีอินทรสุทธิ์¹

Viraj Sri Indharasuth

Received: March 19, 2022 Revised: May 3, 2022 Accepted: June 24, 2022

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ที่มาและการออกแบบโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2564 (2) บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และ (3) บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองไทย ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยนำเอาแนวคิดตุลาการภิวัตน์ แนวคิดหลักนิติรัฐ แนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม แนวคิดหลักสิทธิและเสรีภาพ และทฤษฎีหลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นกรอบในการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีที่มาจากหลักการสากลที่ว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ และมีลำดับศักดิ์สูงกว่าบทบัญญัติกฎหมายอื่นทั้งหมดของรัฐ โดยศาลรัฐธรรมนูญไทยมีโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ใกล้เคียงกับศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ยุติข้อโต้แย้งทางรัฐธรรมนูญ มีอำนาจวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่คุ้มครองหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ รวมไปถึงการสร้างบรรทัดฐานการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี องค์การอื่นของรัฐ และถือเป็นที่สุดเด็ดขาด หากคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสม หรือยุติธรรม โครงสร้างของสภามหาเมือง ระบบกฎหมายมหาชน และประเทศชาติก็จะเสื่อมถอยลง แต่หากศาลรัฐธรรมนูญมีการตีความที่ถูกต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University, Email: sriindharasuth.v@gmail.com

ของรัฐธรรมนูญอันแท้จริง ความสมเหตุสมผล และตระหนักถึงความรู้สึกนึกคิดของคนโดยทั่วไปแล้ว การตีความอันนำไปสู่ผลที่แปลกประหลาดก็จะไม่เกิดขึ้น รวมทั้งจะไม่ประสบกับภาวะความไม่ศรัทธาต่อองค์กรตุลาการ ดังนั้น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองก็ดี หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคู่อำนาจทางการเมืองก็ดี ย่อมส่งผลและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางการเมืองไทย โดยศาลรัฐธรรมนูญจะต้องปฏิบัติหน้าที่สำคัญในการคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ในฐานะเป็นองค์กรตุลาการซึ่งได้รับการยอมรับให้ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เป็นจริงในทางปฏิบัติภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ : พัฒนาการทางการเมือง บทบาทศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการภิวัตน์ สิทธิและเสรีภาพ

Abstract

In this research article, the researcher has objectives to study: (1) Origin and structural design of the Thai Constitutional Court from 1997 to 2021; (2) The role of the Constitutional Court under the Constitution of the Kingdom of Thailand and (3) The role of the Constitutional Court affecting the development of Thai politics. This article has used the qualitative research process by collecting data from documented research and in - depth interview from key performance by adopting the concept of judicial activism, the concept of the rule of law, the concept constitutionalism, the concept of rights and liberties and the principle of power separation as a framework for this research.

The findings revealed that, the purpose of establishing the Constitutional Court is based on the universal principle that the Constitution is the supreme law of the country and ranks higher than all other legal provisions of the state. The Constitutional Court of Thailand has the same structure and powers as the Federal Constitutional Court of the Republic of Germany. which is an institution that acts to settle constitutional arguments having the power to decide specific constitutional cases to serve to protect the supreme law of the Constitution including the creation of norms for the protection of rights and liberties of the people under the Constitution The decision of the Constitutional Court is binding on the National Assembly, the Council of Ministers, and other State organisations. and is considered

the ultimate If the ruling is inaccurate, appropriate or fair, the structure of the political society public law system and the nation will decline. But if the Constitutional Court has a correct interpretation, taking into account the intent of the true constitution reasonableness and aware of the feelings of people in general Interpretation leading to strange consequences will not occur. as well as not experiencing a state of disbelief in the judiciary. Therefore, the decision of the Constitutional Court that causes political impact is good or causes a change in political power pairs. would affect and hinder the development of Thai politics. The Constitutional Court must perform an important duty in protecting the supreme law of the Constitution. As a judicial body recognized to protect the rights and freedoms of the people in practice under democratic rule.

Keywords: Political Development, The Role of the Constitutional Court, Judicial Activism, Rights and Liberties

บทนำ (Introduction)

นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้และกำหนดให้กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งหลักการดังกล่าวได้ถูกรับรองเอาไว้ตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรกจนถึงปัจจุบัน ตามบทบัญญัติในมาตรา 5 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ระบุว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ หรือการกระทำใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัติหรือการกระทำนั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ซึ่งหลายรัฐธรรมนูญในโลก แม้จะมีรากฐานและแนวคิดความเป็นมาที่หลากหลาย แต่ทว่าต่างก็มีจุดร่วมกันอย่างหนึ่งก็คือการยึดมั่นในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ เนื่องจากหลักสิทธิและเสรีภาพนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการรักษาเอาไว้ซึ่งความเป็นมนุษย์ และหลักการสำคัญของปกครองในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ยังเป็นแนวคิดพื้นฐานที่จำเป็นของกำเนิดรัฐธรรมนูญในโลก ซึ่งเกิดขึ้นเพื่อคุ้มครองป้องกัน และรักษาสิทธิทางการเมืองของประชาชนในชุมชนสังคมการเมืองนั้น (พงษ์ธวัช บัญพิทักษ์, 2560)

ทั้งนี้ การเกิดขึ้นของสังคมยุคแรกภายใต้แนวคิดสัญญาประชาคมทำให้เกิดการรวมตัวกันของคนในสังคม และมีการกำหนดกฎ กติกา เพื่ออาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม โดยนอกจากขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม จะถูกนำมาใช้ในการยึดโยงสังคมให้มีความเข้มแข็งและเป็นเอกภาพแล้ว เมื่อ

สังคมพัฒนาและมีความซับซ้อนมากขึ้น กลไกทางกฎหมายเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ในการรักษาสิทธิเสรีภาพ และความสงบเรียบร้อย รวมทั้งกำหนดหน้าที่ของรัฐและประชาชน อันนำไปสู่การปกครองโดยใช้กฎหมาย หรือแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม ซึ่งมีการจัดสรรและแบ่งปันอำนาจหน้าที่ในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน เพื่อให้สะดวกแก่การอำนวยความสะดวกและความสะดวกแก่ประชาชน แต่การจัดสรรหน้าที่ดังกล่าวบางครั้งได้ส่งผลให้เกิดการใช้อำนาจหน้าที่อย่างเกินเลย จนนำไปสู่การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกิดขึ้น และเพื่อแก้ไขข้อพิพาทและป้องกันการละเมิดดังกล่าว ทำให้ต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้น เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยและตัดสินกรณีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายสูงสุดหรือกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นการเฉพาะนำไปสู่การจัดตั้ง “ศาลรัฐธรรมนูญ” เพื่อพิจารณาและวินิจฉัยเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยมีหน้าที่หลักเพื่อพิจารณาว่า กฎหมายใดมีปัญหาเรื่องความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือขัดกับสิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้หรือไม่ โดยศาลรัฐธรรมนูญปรากฏในหลายประเทศด้วยกัน อาทิ ออสเตรเลีย เยอรมนี อิตาลี ตุรกี ฝรั่งเศส เบลเยียม เกาหลีใต้ ไต้หวัน และอีกหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2545, หน้า 186) โดยบทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกันไป (โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw), 2563) โดยขึ้นอยู่กับระบบกฎหมาย วัฒนธรรม บริบททางการเมือง และจารีตทางการปกครองในประเทศนั้น

ขณะที่ประเทศไทย “ศาลรัฐธรรมนูญ” ได้ถูกจัดตั้งขึ้นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เพื่อทำหน้าที่แทนคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ถูกยุบเลิกไป และมีบทบาทเรื่อยมาทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในปัจจุบัน โดยประเด็นของเรื่องบทบาทหน้าที่และโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญนั้นพบว่า ได้มีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่มีสิทธิในการสมัครเข้ารับการพิจารณาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้มีความรัดกุมและเข้มงวดมากขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติ หรือร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือร่างข้อบังคับการประชุมของสภาผู้แทนราษฎรของวุฒิสภา หรือรัฐสภา ที่ได้รับความเห็นชอบแล้วแต่ยังไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา มีข้อความขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และพิจารณาแล้วพบว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญจะมีหน้าที่วินิจฉัยและชี้ขาด ซึ่งจะมีผลผูกพันต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ซึ่งอยู่ภายใต้โครงสร้างสถาบันทางการเมืองเดียวกัน

อย่างไรก็ดี คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญจากอดีตจนถึงปัจจุบันภายใต้รัฐธรรมนูญ ปี 2560 พบว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลต่อคดีทางการเมืองเป็นอย่างมากและส่งผลกระทบต่อ

ภาพรวมของระบบการเมืองการปกครองของประเทศ เนื่องจากคำวินิจฉัยของศาลในหลายคดี เช่น คำวินิจฉัยให้ธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ หัวหน้าพรรคอนาคตใหม่ พ้นจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากกรณีคดีถือหุ้นสื่อ คำวินิจฉัยให้มิคำสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ จากกรณีกักเงินหัวหน้าพรรค คำวินิจฉัยพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ไม่มีลักษณะต้องห้ามในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จากกรณีคดีบ้านพักหลวง คำวินิจฉัยร้อยเอก ธรรมนัส พรหมเผ่า ไม่หลุดจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐมนตรี กรณีคดียาเสพติดที่ออสเตรเลีย คำวินิจฉัยกรณีให้คำปราศรัยของสามแกนนำมีอบราชกุมารเข้าข่ายล้มล้างการปกครอง และไม่ให้องค์กรเคลื่อนไหวลักษณะเดียวกัน ดำเนินการต่อในอนาคต เป็นต้น ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองเป็นอย่างมาก ดังปรากฏจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา จะเห็นว่าเป็นการก้าวล่วงอำนาจของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ โดยถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักมากในวงวิชาการ ทั้งในสาขานิติศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ว่าเป็นการกระทำเพื่อปกป้องเครือข่ายอำนาจ และมุ่งกวาดล้างศัตรูทางการเมืองที่ขึ้นมาท้าทายฝ่ายรัฐ โดยเฉพาะการตีความกฎหมาย เพื่อขยายขอบเขตอำนาจของตนเอง จนส่งผลกระทบต่อหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งยึดมั่นในหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน หลักสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาค หลักนิติรัฐ รวมไปถึงหลักการแบ่งแยกอำนาจด้วย ถือเป็นการสร้างผลลัพธ์ที่สำคัญต่อการเมืองไทยเป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นของคำวินิจฉัยและบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา นั้น ได้ก่อให้เกิดกระแสตุลาการภิวัตน์ขึ้นในประเทศไทย ซึ่งศาลได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้นในการตัดสินคดี จึงทำให้ฝ่ายตุลาการมีบทบาทมากขึ้นในทางการเมือง และก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างมาก โดยผลของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญในบางกรณีนั้น อาจสร้างความคลุมเครือหรือข้อกังขาให้แก่ผู้คนในสังคม ขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรพิทักษ์รัฐธรรมนูญที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต ยึดหลักนิติรัฐและสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยปราศจากอคติในการใช้ดุลยพินิจ เพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือจากประชาชนและเกิดความชอบธรรมที่แท้จริง เนื่องจากผลของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญถือว่าเป็นที่สุด และมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอการศึกษาบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญผ่านมุมมองที่มาและการออกแบบโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญไทย รวมทั้งบทบาทและการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นของคำวินิจฉัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองไทย เพื่อพิจารณาว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาการเมืองไทยอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

- (1) เพื่อศึกษาที่มาและการออกแบบโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2564
- (2) เพื่อศึกษาบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- (3) เพื่อศึกษาบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองไทย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย (1) กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Review) รวมทั้งข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ (2) กระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง หรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด มีการนำคำสำคัญ (Keywords) มาใช้ประกอบในการชี้้นำคำให้สัมภาษณ์ มีการร่างข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะปลายเปิดพร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่น และพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์ หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ตอบข้อคำถามได้หลากหลายและครอบคลุมประเด็นคำถามมากขึ้น จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย (1) ภาครัฐ จำนวน 3 คน (2) นักวิชาการ จำนวน 4 คน (3) ภาคเอกชน จำนวน 2 คน (4) ภาคการเมือง จำนวน 1 คน และ (5) ภาคประชาสังคม จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้ง 5 กลุ่มดังกล่าวข้างต้นสามารถให้คำตอบที่ครอบคลุมทั้งหมดอย่างครบถ้วนในการดำเนินกระบวนการวิจัย ซึ่งมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ คำถามการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีระยะเวลาทำการศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2563 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2565

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญกับการพัฒนาการเมืองไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2564” ผลการวิจัยพบว่า ที่มาและการออกแบบโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2564 เพื่อเป็นหลักประกันไม่ให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมายที่ละเมิดสิทธิ

เสรีภาพของประชาชน และอ้างไว้ซึ่งรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐ กฎหมายอื่นใดจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ และเพื่อประกันไม่ให้ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญถูกละเมิด จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดองค์กรขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลรักษาหรือพิทักษ์รัฐธรรมนูญ นั่นก็คือ ศาลรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้องค์กรดังกล่าวมีอำนาจวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ด้วยกระบวนการทางกฎหมาย เพื่อควบคุมไม่ให้กฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ และเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ โดยรูปแบบศาลรัฐธรรมนูญนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศออสเตรียและต่อมาได้เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศ เช่น เยอรมนี เบลเยียม โปรตุเกส สเปน อิตาลี ตุรกี รัสเซีย แอฟริกาใต้ ซิลี เกาหลีใต้ และอินโดนีเซีย เป็นต้น ทั้งนี้โครงสร้างศาลรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศจะมีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง ทศนคติและค่านิยมของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทยการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญไทยเกิดขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และมีการเปลี่ยนแปลงที่มาและองค์ประกอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเรื่อยมาจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งมีการเพิ่มบทบาทองค์การอิสระร่วมคัดเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเปลี่ยนวิธีเห็นชอบของสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้มีองค์กรที่มีฐานะพิเศษในการกำกับควบคุมการนำรัฐธรรมนูญไปใช้ในทางปฏิบัติให้เกิดผลตามเจตนารมณ์ตามกลไกทางการเมืองการปกครองของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผลการวิจัยพบว่า ภายใต้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 ศาลรัฐธรรมนูญได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำลายฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง อันเป็นผลทำให้ศาลรัฐธรรมนูญกลายมาเป็นคู่ขัดแย้งทางการเมือง จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญหลายกรณีกลายเป็นอุปสรรคเพื่อทำลายหรือขัดขวางต่อพัฒนาการของการเมืองไทย ดังเช่นคำวินิจฉัยที่ 9/2549 กรณีให้การเลือกตั้งเมื่อ 2 เมษายน 2549 เป็นโมฆะ หรือคำวินิจฉัยที่ 12-13/2551 โดยศาลวินิจฉัยว่า การเป็นพิธีกรรายการโทรทัศน์ของนายสมคร สุนทรเวช เป็นการเป็นลูกจ้างและทำให้ขาดคุณสมบัติในการเป็นนายกรัฐมนตรี จึงต้องพ้นจากตำแหน่ง หรือคำวินิจฉัยที่ 5/2563 กรณีการยุบพรรคอนาคตใหม่ โดยศาลวินิจฉัยว่า เงินกู้ไม่ใช่ว่าได้ แต่ก็ป็นรายรับและเงินทางการเมือง ซึ่งจะได้มาและใช้จ่ายเงินเพื่อทำกิจกรรมทางการเมือง กระทำได้ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นต้น การที่ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินยุบพรรคซึ่งเป็นอนาคตทางการเมืองของประเทศนั้น จะต้องเป็นศาลที่มีความชอบธรรมทางการเมืองและเป็นที่ยอมรับจากสังคมอย่างมาก แต่ศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบันนั้นมีที่มาจากแต่งตั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งไม่อาจเป็นที่ยอมรับ

ได้ในระบอบประชาธิปไตย จึงกล่าวได้ว่า ศาลรัฐธรรมนูญกลายเป็นเครื่องมือในการรักษาไว้ซึ่งอำนาจของระบอบเผด็จการอำนาจนิยม และขาดความชอบธรรมทางประชาธิปไตย อันเนื่องมาจากคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นมาจากการแต่งตั้งโดย คสช. ซึ่งมีได้มีความเชื่อมโยงกับประชาชนแต่อย่างใด หลายครั้งที่การวินิจฉัยของศาลสร้างผลลัพธ์สำคัญต่อการเมืองไทย และมีหลายเหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการวินิจฉัยของศาลในการสร้างผลลัพธ์สำคัญทางการเมือง

บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่ส่งผลต่อพัฒนาการของการเมืองไทย พบว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีคุณลักษณะที่แตกต่างไปจากคำพิพากษาของศาลยุติธรรมโดยทั่วไป โดยที่คำพิพากษาของศาลยุติธรรมมีผลผูกพันกับคู่ความเท่านั้น แต่คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี องค์การอื่นของรัฐ และถือเป็นที่สุดเด็ดขาด โดยศาลรัฐธรรมนูญไม่เพียงแต่เป็นองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการรักษาสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญให้ดำรงคงอยู่และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกล่วงละเมิดแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญยังเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการทำคำวินิจฉัยเพื่อวางบรรทัดฐาน กล่าวคือ หากเป็นคำวินิจฉัยที่ยุติธรรม ถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน และเป็นไปบนหลักการของกฎหมายแล้ว ก็จะส่งผลให้โครงสร้างของสังคมการเมือง ระบบกฎหมายมหาชน และประเทศชาติพัฒนาไปให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับนานาอารยประเทศได้ แต่ในทางตรงกันข้ามหากคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสม หรือยุติธรรม โครงสร้างของสังคมการเมือง ระบบกฎหมายมหาชน และประเทศชาติก็จะเสื่อมถอยลง แต่หากศาลรัฐธรรมนูญมีการตีความที่ถูกต้อง โดยไม่เล่นถ้อยคำภาษาจนเกินไปและกลับมาคำนึงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอันแท้จริง ความสมเหตุสมผล และตระหนักถึงความรู้สึกนึกคิดของคนโดยทั่วไปแล้ว การตีความอันนำไปสู่ผลที่แปลกประหลาดก็จะไม่เกิดขึ้น รวมทั้งจะไม่ประสบกับภาวะความไม่ศรัทธาต่อองค์กรตุลาการทั้งภายในประเทศและในระดับระหว่างประเทศ ซึ่งจะทำให้พัฒนาการของกฎหมายมหาชนในประเทศไทยถูกบั่นทอนและส่งผลกระทบต่อนานาชาติทั้งระบบในระยะยาวต่อไปอีกด้วย ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องปฏิบัติหน้าที่สำคัญในการคุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ในฐานะเป็นองค์กรตุลาการซึ่งได้รับการยอมรับให้ทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เป็นจริงในทางปฏิบัติโดยใช้อำนาจตุลาการนั่นเอง

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยผ่านการรัฐประหารมาแล้วถึง 13 ครั้ง หลายครั้งฉีกหรือยกเลิกรัฐธรรมนูญเดิมแล้วร่างรัฐธรรมนูญใหม่มาใช้แทนจากผู้ที่ยึดอำนาจ ทำให้การร่างรัฐธรรมนูญมิได้ยึดโยงกับประชาชนแต่อย่างใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มาของศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ปี 2560 มีความเชื่อมโยงกับประชาชนน้อย บางส่วนมาจากการคัดเลือกของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา บางส่วนมาจากการคัดเลือกของที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด ขณะที่กรรมการสรรหา

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีความยึดโยงกับประชาชน เช่น ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด อีกทั้งยังต้องได้รับความเห็นชอบของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งจากคณะรัฐประหาร ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทและหน้าที่หลักในฐานะองค์กรที่ทำหน้าที่พิทักษ์ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีผลต่อการใช้อำนาจของรัฐทุกองค์กร ดังนั้น การได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีความชอบธรรม มีความยึดโยงกับประชาชน และมีความเป็นประชาธิปไตย

อภิปรายผล (Research Discussion)

ที่มาและการออกแบบโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2564 มีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม ซึ่งเป็นแนวความคิดในการใช้รัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือในการกำหนดรูปแบบการปกครองของประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของอมร จันทรมบูรณ์ (2541) กล่าวว่า รัฐธรรมนูญนิยมเป็นแนวความคิดที่จะใช้รัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรให้เป็นเครื่องมือในการกำหนดรูปแบบการปกครองและกำหนดกลไกอันเป็นโครงสร้างพื้นฐานในการจัดองค์กรบริหารของรัฐ โดยประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ใช้แนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมในการกำหนดรูปแบบการปกครองประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการปกครองดังกล่าวนี้ จะต้องเป็นรูปแบบการปกครองภายใต้หลักนิติรัฐที่กำหนดการใช้อำนาจของรัฐจะต้องเป็นไปตามกฎหมายที่ประชาชนให้อำนาจและกำหนดขอบเขตแห่งการใช้อำนาจไว้ เพื่อไม่ให้รัฐกระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดของ วรเจตน์ ภาศิริรัตน์ (2555) อธิบายว่า รัฐต้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและต้องดำเนินการในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นอย่างแท้จริงในสังคม โดยการสร้างระบบการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่มีประสิทธิภาพและการยอมรับให้มืองค์กรตุลาการขึ้นมาโดยเฉพาะศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้องค์กรดังกล่าวพิทักษ์ปกป้องคุณค่าในรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้มีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรดา เมฆนันทน์ (2557) โดยเสนอให้มีการนำสาระสำคัญตามกฎหมายมาเปรียบเทียบและปรับใช้ในทุกคดีให้สอดคล้องกับหลักสากล เพื่อประโยชน์สาธารณะ สำหรับประเทศไทยได้นำหลักแนวคิดตามรัฐธรรมนูญนิยมมาปรับใช้ในการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้จัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญโดยสมบูรณ์ขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการขึ้นทำหน้าที่เป็นองค์กรวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญในประเทศไทย และมีบทบาทเรื่อยมาทั้งใน

รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 จนถึงปัจจุบัน โดยการออกแบบเชิงโครงสร้างที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญมีผลอย่างสำคัญถึงบทบาทหน้าที่ของฝ่ายตุลาการในการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง หากผู้ร่างรัฐธรรมนูญตระหนักว่าทางฝ่ายของกลุ่มตนหรือกลุ่มที่มีอุดมการณ์ใกล้เคียงมีโอกาสกลายเป็นเสียงข้างน้อยภายใต้กระบวนการเลือกตั้ง ก็จะมีการทำให้ฝ่ายตุลาการสามารถมีบทบาทอย่างกว้างขวางในประเด็นต่าง ๆ ที่นำเสนอมา แต่ในทางตรงกันข้ามหากผู้ร่างรัฐธรรมนูญมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นเสียงข้างมากทางการเมือง บทบาทของตุลาการก็อาจไม่ได้ถูกขยายออกอย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดตุลาการวิวัฒน์ของ Bjorn Dressel ที่ได้อธิบายถึงความหมายของการเมืองเชิงตุลาการในความหมายอย่างแคบว่า การเมืองเชิงตุลาการมีความหมายถึงแนวทางที่ฝ่ายตุลาการใช้อำนาจในการตรวจสอบเพื่อทำให้เกิดหรือส่งผลต่อนโยบายสาธารณะ ซึ่งเดิมเคยเป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร และหากพิจารณาแบบกว้างจะมีความหมายถึงการปรากฏตัวเพิ่มขึ้นของกระบวนการของฝ่ายตุลาการและคำวินิจฉัยของฝ่ายตุลาการในวิถีชีวิตทางการเมืองและสังคม

บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจวินิจฉัยความชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญของกฎหมาย เพื่อทำหน้าที่คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทยและทำหน้าที่คุ้มครองหลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของแดน ใจหาญ (2554) ได้อธิบายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายใต้ศาลรัฐธรรมนูญไว้ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีบรรทัดฐาน เพื่อที่ประชาชนจะได้รับ ความคุ้มครองด้านสิทธิเสรีภาพจากศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่จำเป็นจะต้องมีภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่พึงปรารถนา อาจส่งผลและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางการเมืองไทย ซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญนั้นมิใช่เป็นเพียงเครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด แต่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อที่จะให้การปกครองตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นอย่างแท้จริง มิใช่เกิดขึ้นแต่เพียงรูปแบบเท่านั้น แต่จะต้องประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระ และยึดโยงกับความต้องการหรือเจตนารมณ์ของประชาชน ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

จากผลของคำวินิจฉัยให้การเลือกตั้งเมื่อ 2 เมษายน 2549 เป็นโมฆะ นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นกำเนิดของ “ตุลาการวิวัฒน์” ในประเทศไทยที่ศาลได้เข้ามามีบทบาททางการเมือง เปลี่ยนจากองค์กรกฎหมายกลายเป็นองค์กรทางการเมือง จึงอาจกล่าวได้ว่า ศาลพยายามแทรกแซงกระบวนการทางการเมือง ซึ่งขัดหรือแย้งกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ และไม่สอดคล้องกับเรื่องสิทธิ

และเสรีภาพของประชาชน สอดคล้องกับแนวคิดหลักสิทธิและเสรีภาพของบรเจด สิงคะเนติ (2554) อธิบายว่า สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่กฎหมายสูงสุดให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด ทั้งนี้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญนั้นจะผูกพันกับอำนาจรัฐโดยตรง การวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญถือเป็นการแทรกแซงที่ศาลกระทำผ่านคำวินิจฉัยและการตีความขยายขอบเขตของกฎหมายรัฐธรรมนูญ อันนำไปสู่เหตุการณ์รัฐประหารและการยุบพรรคไทยรักไทย ซึ่งได้นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองที่แบ่งสังคมออกเป็นสองสีหรือสองขั้วอย่างชัดเจน อันนำมาสู่วิกฤติความขัดแย้งและปัญหาความรุนแรงในสังคมมากขึ้น ส่งผลให้เกิดความวุ่นวายทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม หรือกรณีของสมัคร สุนทรเวช ในการเป็นพ็อดกรายการโทรทัศน์ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ศาลรัฐธรรมนูญกลับมุ่งให้ความสำคัญกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการป้องกันการขัดกันแห่งผลประโยชน์เป็นอย่างมาก ส่งผลให้สมัคร สุนทรเวช ต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ขณะที่คำวินิจฉัยในกรณีของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ศาลรัฐธรรมนูญกลับมุ่งเน้นไปที่ระเบียบของกองทัพบกและคุณลักษณะส่วนตัวของพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ว่าเป็นบุคคลที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติมากกว่าการพิจารณาตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งการวินิจฉัยข้อกฎหมายของศาลรัฐธรรมนูญว่ารับประโยชน์ของทั้งสองกรณีนั้น ผลของคำวินิจฉัยย่อมมีนัยสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาล และความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของไทย ตลอดจนความเชื่อมั่นของประชาชนในสังคมที่มีต่อบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญไม่เพียงแต่เป็นองค์กรหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการรักษาสถานะความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญให้อำรงคงอยู่และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนมิให้ถูกล่วงละเมิดแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญยังเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการทำ คำวินิจฉัยเพื่อวางบรรทัดฐาน กล่าวคือ หากเป็นคำวินิจฉัยที่ยุติธรรมถูกต้อง เหมาะสม ชัดเจน และเป็นไปบนหลักการของกฎหมายแล้ว ก็จะส่งผลให้โครงสร้างของสังคมการเมืองและประเทศชาติพัฒนาไปให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับนานาชาติได้ แต่ในทางตรงกันข้ามหากคำวินิจฉัยนั้นเป็นคำวินิจฉัยที่ไม่ถูกต้อง เหมาะสม หรือยุติธรรม โครงสร้างของสังคมการเมืองและประเทศชาติก็จะเสื่อมถอยลง ทั้งนี้ ระบบการเมืองที่จะส่งเสริมการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ก็คือ ระบบการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการควบคุม กำกับ ตรวจสอบนักการเมืองและผู้บริหารอย่างใกล้ชิด ระบบการเมืองดังกล่าวจึงจะถือว่าเป็น “ระบอบประชาธิปไตย” ที่แท้จริง

องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge)

ที่มาของศาลรัฐธรรมนูญไทยนั้นโดยแท้จริงแล้วมิได้มาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แต่มีที่มาจากการแต่งตั้งผู้ที่มีอำนาจ โดยผู้ที่มีอำนาจเช่นนี้นักก็คือ ผู้ที่ทำการรัฐประหารแย่งชิงอำนาจการเมืองจากประชาชนมาเป็นของตนเองและจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมา โดยปรากฏเด่นชัดในปี พ.ศ. 2549 คือ มีคำสั่งยุบศาลรัฐธรรมนูญและแต่งตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนูญชุดใหม่ขึ้นมา โดยให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2549 และในบทเฉพาะกาล มาตรา 300 ให้คณะกรรมการดังกล่าวทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งได้บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แม้ว่าจะมีการสรรหาตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้โดยความเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภาก็ตาม แต่สมาชิกวุฒิสภาก็มีที่มาจากการสรรหาจำนวนครึ่งต่อครึ่งจากจำนวนทั้งหมด (จากการเลือกตั้ง จำนวน 76 คน และสรรหา จำนวน 74 คน) ซึ่งมีได้ยึดโยงมาจากประชาชนอย่างแท้จริงเหมือนกับรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 และได้มีการรัฐประหารเกิดขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. 2557 โดยคณะรัฐประหารได้มีคำสั่งให้ต่ออายุของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญออกไปอีก ซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2560 จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภา แต่กระนั้นสมาชิกวุฒิสภาล้วนมีที่มาจากการแต่งตั้งของคณะรัฐประหารทั้งสิ้น เมื่อที่มาของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีที่มาจากผู้มีอำนาจที่มาจากการช่วงชิงอำนาจการเมืองจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ทำให้การปฏิบัติหน้าที่และบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในช่วงเวลาดังกล่าว จึงอาจทำให้ผู้คนในสังคมเกิดความสงสัย กังวลใจ หรือมีข้อกังขาว่า ศาลรัฐธรรมนูญนั้นได้ปฏิบัติหน้าที่โดยเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจหรือไม่ อย่างไร

ข้อเสนอแนะ (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรเพิ่มอำนาจในการตรวจสอบการกระทำของศาลที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพ โดยองค์กรภายนอกควบคุมตรวจสอบความชอบของคำวินิจฉัยด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งคำตัดสินที่ผ่านมาหลายคดีไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยสากล

2. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถวิจารณ์การทำงานของศาลได้ โดยยกเลิกกฎหมายหมิ่นศาลรัฐธรรมนูญ เพราะความศรัทธาและน่าเชื่อถือของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นอยู่กับความสามารถของศาลรัฐธรรมนูญในการให้เหตุผลต่อคำตัดสินหรือข้อวินิจฉัยนั้น

3. ความชอบธรรมของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และการได้มาซึ่งตุลาการต้องยึดโยงกับประชาชนสูงและมีความเป็นประชาธิปไตย เพื่อไม่ให้องค์กรศาลรัฐธรรมนูญอยู่ภายใต้การชี้นำขององค์กรใด

4. ควรมีการตัดอำนาจที่เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับการเมืองออก และให้เหลือเพียงเรื่องการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการยับยั้งองค์กรที่ทำหน้าที่วินิจฉัยไม่ให้ไปยุ่งประเด็นทางการเมือง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบในเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และตัวอย่างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในต่างประเทศกรณีที่สร้างผลลัพธ์สำคัญทางการเมือง หรือปรากฏการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมือง เพื่อนำผลการศึกษาในแต่ละประเทศนั้นมาเสนอเป็นแนวทางว่า บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญและผลคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญแต่ละประเทศมีส่วนสร้างผลลัพธ์ที่สำคัญอย่างไร ส่งผลดีหรือผลเสียต่อรัฐบาลหรือผู้นำที่มีอำนาจในขณะนั้นอย่างไร และส่งผลกระทบต่อพัฒนาทางการเมืองไทย และสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยรวมหรือไม่

เอกสารอ้างอิง (References)

- โครงการอินเทอร์เน็ตเพื่อกฎหมายประชาชน (iLaw). (2563). **เปรียบเทียบที่มาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหลายประเทศ ไทยยัง ‘พิเศษ’ ที่ให้ไคเวตาข้าราชการ**. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2563 จาก <https://ilaw.or.th/node/5667>
- แดน ใจหาญ. (2554). **การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ: ศึกษากรณีศาลรัฐธรรมนูญ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2554). **หลักสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: แนวความคิดและภาคปฏิบัติ**. *จุลนิติ*, (มกราคม-กุมภาพันธ์): 35-36.
- พงษ์วัฒน์ บุญพิทักษ์. (2560). **สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560**. สืบค้น 25 ธันวาคม 2563 จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1728
- ภัทรตา เมฆานันท์. (2557). **หลักความเสมอภาคกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน: ศึกษากรณีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2545). **ฮันส์ เคลเซิน กับทฤษฎีกฎหมายบริสุทธิ์**. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 32(1): 183-195.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2555). **หลักนิติรัฐและหลักนิติธรรม**. *จุลนิติ*, 9(1): 50-51.
- อมร จันทรมบูรณ์. (2541). **คอนสติติวชันแนลลิสม์: ทางออกประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- Dressel, Bjorn. (2013). **The Judicialization of Politics in Asia: Towards a Framework of Analysis**. In Bjorn Dressel ed. *The Judicialization of Politics in Asia* London and New York: Routledge. อ้างถึงใน สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2559). **การเมืองเชิงตุลาการ**. *นิติสังคมศาสตร์*, 9(1): 82-125.